Impact Factor - 6.625

ISSN - 2348-7143

INTERNATIONAL RESEARCH FELLOWS ASSOCIATION'S

RESEARCH JOURNEY

International Multidisciplinary E-Research Journal

PEER REFREED & INDEXED JOURNAL

January-2020 Special Issue – 217 (B)

IMPACT OF VALUES BASED ON M.K.GANDHI, PT. J. NEHRU, DR. B. R. AMBEDKAR & DR. PANJABRAO DESHMUKH'S PHILOSOPHIES IN PRESENT SITUATION

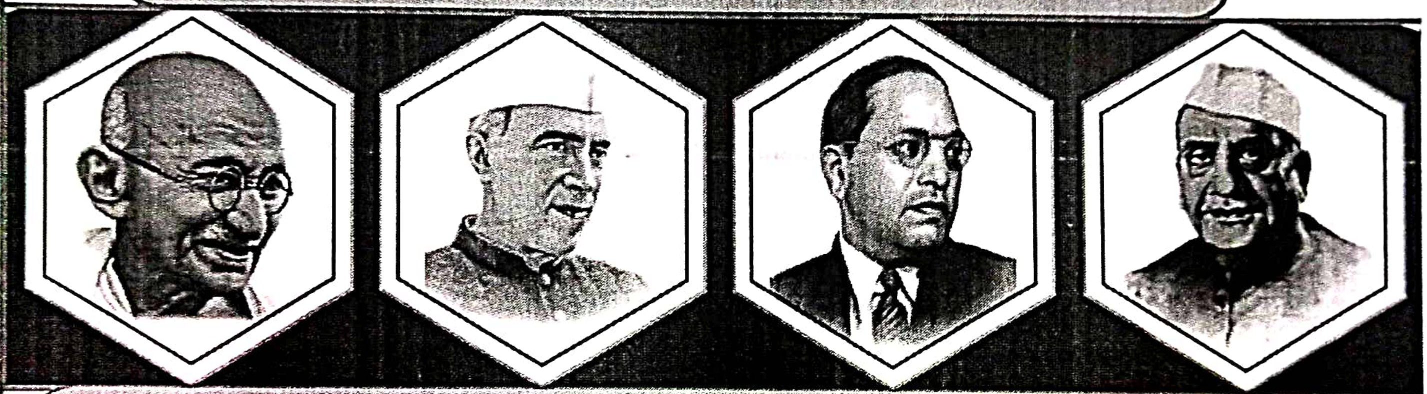

Guest Editor:
Dr. Rameshwar M. Bhise,
Principal,
Shri Shivaji College of Arts, Commerce and Science,
Akola [M.S.] INDIA

Hon. Sheshraoji S. Khade,
Secretary,
Shri Shivaji Education Society, Amarawati

Chief Editor:
Dr. Dhanraj T. Dhangar

Executive Editor of the issue:
Dr. Jivan H. Pawar
Dr. A. S. Raut
Dr. G. V. Korape
Dr. Sanjay J. Tidke
Dr. Ananda B. Kale,
Dr. S. D. Thorat

This Journal is indexed in :
- Scientific Journal Impact Factor (SJIF)
- Cosmoc Impact Factor (CIF)
- Global Impact Factor (GIF)
- International Impact Factor Services (IIFS)

For Details Visit To : www.researchjourney.net

SWATIDHAN PUBLICATIONS

INTERNATIONAL RESEARCH FELLOWS ASSOCIATION

Impact Factor – 6.625 ISSN – 2348-7143

INTERNATIONAL RESEARCH FELLOWS ASSOCIATION'S

RESEARCH JOURNEY

International Multidisciplinary E-Research Journal

PEER REFREED & INDEXED JOURNAL

January -2020 Special Issue –217 (B)

IMPACT OF VALUES BASED ON M.K.GANDHI, PT. J. NEHRU, DR. B. R. AMBEDKAR & DR. PANJABRAO DESHMUKH'S PHILOSOPHIES IN PRESENT SITUATION

Guest Editor:
Dr. Rameshwar M. Bhise,
Principal,
Shri Shivaji College of Arts, Commerce and Science,
Akola [M.S.] INDIA

Hon. Sheshraoji S. Khade,
Secretary,
Shri Shivaji Education Society, Amarawati

Chief Editor:
Dr. Dhanraj T. Dhangar

Executive Editor of the issue:
Dr. Jivan H. Pawar
Dr. A. S. Raut
Dr. G. V. Korape
Dr. Sanjay J. Tidke
Dr. Ananda B. Kale,
Dr. S. D. Thorat

SWATIDHAN INTERNATIONAL PUBLICATIONS

For Details Visit To : www.researchjourney.net

© All rights reserved with the authors & publisher

Price : Rs. 800/-

अनुक्रमणिका

अ क्र.	शीर्षक	लेखक / लेखिका	पृष्ठ क्र.
1	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि मानवी मूल्ये	डॉ. उमेश घोडेस्वार	05
2	आधुनिक काळात गांधी विचाराची अपरिहार्यता	डॉ. विलास आघाव	11
3	शिक्षण व शिक्षणमूल्ये	घनश्याम वाघमारे	15
4	महात्मा गांधींची शिक्षणविषयक भूमिका	प्रा. पुरुषोत्तम निर्मळ	19
5	महात्मा गांधी आणि सत्याग्रह	प्रा. नितिन बिहाडे	22
6	शिक्षणमहर्षी डॉ. पंजाबराव देशमुख यांची तत्त्वनिष्ठ जीवनमूल्ये	प्रा. पद्माकर वानखडे	26
7	महात्मा गांधीजींचे सत्याग्रह विषयक विचार	प्रा. नीता पांडे	30
8	महात्मा गांधी यांचे प्रेरणादायी विचार : एक अध्ययन	सविता बाभुळकर	33
9	पंडित जवाहरलाल नेहरू यांचा मूल्यविषयक तात्त्विक दृष्टिकोन	कु. प्रिया इंझळकर	37
10	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या शेतीविषयक विचारांची वर्तमान उपयुक्तता	प्रा. सुरेश पवार	40
11	पंडित जवाहरलाल नेहरू यांच्या तत्त्वज्ञानातील मूल्यांचा अभ्यास	डॉ. जीवन पवार व प्रा. सौ. मेघा धोटे (साबळे)	44
12	महात्मा गांधींच्या लोकशाही मूल्यांचे अध्ययन	प्रा. किशोर बुटले	47
13	महात्मा गांधी, पं. नेहरू, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि डॉ. पंजाबराव देशमुख यांचे मूल्याधारित तत्त्वज्ञान	प्रा. सिद्धार्थ वानखेडे	52
14	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचा राष्ट्रवाद : एक विश्लेषण	राजू पारडे	58
15	महात्मा गांधीजींच्या मानसशास्त्रीय विचारांचे जगाला आकर्षण	कु. रसिका पालकर	61
16	महिला सक्षमीकरणाबाबत महात्मा गांधीजींचे विचार	कु. रुपाली खराडे	65
17	महात्मा गांधी यांचे शैक्षणिक योगदान तसेच मूल्यशिक्षणाचे महत्त्व	कु. रुपाली पाटील	69
18	विद्यार्थ्यांमध्ये मूल्ये रुजविण्यातील सर्जनशील तंत्र	डॉ. जीवन पवार व रुपसिंग राठोड	72
19	समकालीन काळात डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या विचारांची प्रासंगिकता	प्रा. धनराज शिरभैये	78
20	महात्मा गांधींचे शिक्षणविषयक विचार	डॉ. सुलभा खर्चे	85
21	महात्मा गांधीजींचे स्त्री विषयक विचार व कार्य	डॉ. सुनिता राठोड (गोरे)	88
22	डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर व त्यांचे शैक्षणिक व सामाजिक कार्य	प्रा. वसंत राठोड	91
23	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे 'राष्ट्र'निर्मितीचे विचार	प्रा. संजय पोहरे	96
24	महात्मा गांधीजींच्या मूल्यांची ऐतिहासिक प्रासंगिकता	डॉ. एन.टी.वानखेडे	101
25	पंडित जवाहरलाल नेहरू यांचे लोकशाही विषयक विचार	प्रा. जी. एस. किरोचे	104
26	गांधीवादाची समकालीन समर्पकता	प्रा. गोपाळकृष्ण राखोंडे	106
27	महात्मा गांधींचे आर्थिक विचार-एक विश्लेषण	प्रा.राजेश चव्हाण	111
28	आजचा युवावर्ग व मूल्यशिक्षणाचा ऱ्हास एक अध्ययन	डॉ. मनीषा यादव व ममता पाध्रीकर	116
29	डॉ. पंजाबराव देशमुखांचे काळाबाजार, नफाखोरी आणि करविषयक विचार	प्रा. सविता निचीत	119
30	डॉ. पंजाबराव देशमुख यांचे तत्त्वज्ञान आणि शिक्षणविषयक योगदान	प्रा.एस.एन. देशमुख	122
31	म. गांधींचे अर्थशास्त्र	डॉ. संतोष कुटे	127
32	डॉ. पंजाबराव देशमुख यांच्या कृषक व शैक्षणिक कार्यातून जोपासलेली सामाजिक मूल्ये	डॉ. हरिदास देविदास आखरे	133

33	महात्मा गांधी, पं. नेहरू, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर व डॉ. पंजाबराव देशमुख यांचे मूल्याधिष्ठित तत्त्वज्ञान	प्रा. प्रमिला बोरकर	136
34	डॉ. भाऊसाहेब देशमुख यांचे सर्वांगीण तत्त्व विचार	डॉ. सी. डी. पाखरे	139
35	सांप्रदायिकता, जमातवादाचे आव्हान याविषयी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचा सामाजिक मूल्यविषयक दृष्टिकोन	प्रा. मंगेश भुताडे	142
36	आधुनिक काळात गांधीजींच्या विचारांची प्रासंगिकता	डॉ. रमेश सुरळकर	147
37	डॉ. पंजाबराव देशमुख यांच्या जीवनमूल्यांची सद्यस्थितीत आवश्यकता	डॉ. अनिल राऊत	150
38	शेतकऱ्यांचे कर्ज : एक प्रमुख बाब	डॉ. रतन चौधरी	152
39	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे लोकशाही विषयक विचार व वर्तमान स्थिती	डॉ. विलास तायडे	155
40	गांधीजींचे ग्रामीण आर्थिक विकासाचे अर्थशास्त्र	प्रा. धनंजय काळे	158
41	२१ व्या शतकात गांधी विचारांची प्रासंगिकता	डॉ. पी. एस. लांडगे, डॉ. एस. जी. शेंडे	163
42	डॉ.बाबासाहेब आंबेडकरांचे सामाजिक लोकशाही संबंधी विचार	डॉ. अविनाश पांचाळ	167
43	महात्मा गांधींचे अहिंसेसंबंधीचे विचार	प्रा. अरुण शेळके	171
44	डॉ. पंजाबराव देशमुखांचे विदेशी कर्जासंबंधी विचार	प्रा. संगीता शेगोकार	175
45	महात्मा गांधीजींचे मुल्याधारित शिक्षण विचार - चिकित्सक विश्लेषण	डॉ. सुभाष पवार	178
46	महात्मा गांधींचा मानवतावादी विचार	डॉ. श्रीकृष्ण काकडे	181
47	वर्तमान समय में गांधी दर्शन की प्रासंगिकता	प्रा. सुनीलकुमार मावस्कर	185
48	डॉ. भीमराव आंबेडकरजी का शिक्षा और महिला विषयक तत्त्वज्ञान	आर. आर. भगत	188

या अंकाचे सर्व अधिकार प्रकाशकांनी राखून ठेवलेले आहेत. प्रकाशकांच्या पूर्वपरवानगीशिवाय या अंकातील लेखांचे पुनर्प्रकाशन करता येणार नाही. या अंकात व्यक्त झालेली मते व विचार हे त्या लेखाच्या लेखकांचे वैयक्तिक विचार आहेत त्याच्याशी संपादक किंवा प्रकाशक सहमत असतीलच असे नाही. लेखांच्या मूळ मालकी हक्कासंदार्भातील संपूर्ण जवाबदारी लेखाच्या लेखकांची असेल.

- मुख्य संपादक, रिसर्च जर्नी

'RESEARCH JOURNEY' International Multidisciplinary E- Research Journal
Impact Factor - (SJIF) – 6.625
Special Issue 217 (B)
Peer Reviewed Journal
ISSN : 2348-7143
January-2020

पंडित जवाहरलाल नेहरू यांचे लोकशाही विषयक विचार

प्रा. जी. एस. किरोचे
श्री शिवाजी महाविद्यालय,
मोताळा.

पंडीत जवाहरलाल नेहरू हे स्वंतत्र भारताचे पहिले पंतप्रधान होते. स्वंतत्र भारताचे पहिले पंतप्रधान असल्यामुळे भारताचा संर्वागीन विकास कसा घडेल यावर पंडीत नेहरू यांचा भर होता. त्याच प्रमाणे संपूर्ण भारतामध्ये लोकशाही कशी प्रस्थापीत होईल. यावर पंडीत नेहरू यांनी लक्ष केंद्रीत केले होते. लोकशाहीच्या माध्यमातुन तळागळयातल्या व्यक्तीचा विकास कसा करता येवू शकतो असे पंडीत नेहरू यांचे मत होते.

पंडीत नेहरू यांच्या मते लोकशाही हि एक जीवण पध्दती आहे. माणसाच्या व्यक्तिमत्वाचा विकास केवळ लोकशाहीतच शक्य आहे. सामाजिक आर्थिक राजकिय व समतेचे तत्व लोकशाहीमध्ये स्विकारलेले असते. विकासाचा लाभ समाजातील सर्व घटकांना कसा मिळेल यांचा विचार लोकशाहीमध्ये होतो. म्हणुनच लोकशाहीचा मार्ग हा सामाजिक कल्याणाचा मार्ग आहे असे पंडीत नेहरू यांचे मत होते. पंडीत नेहरू यांच्यामते ग्रामिण जनतेजवळ स्वताचा विकास साध्य करण्याची क्षमता आहे. आणि सरकार कडुन काही मार्गदर्शन मिळाल्यास जनता हा विकास स्वबळावर घडवुन आनु शकते.

पंडीत जवाहरलाल नेहरू यांच्या लोकशाहीमध्ये मानव कल्याण हे रूजलेले आहे. त्यांच्या लोकशाही विचारात मानवता कल्याणाचा अथांग प्रवाह वाहताना आढळतो. त्यांच्यामते खऱ्या समस्या व्यक्ती आणी समाज यांच्यातील संवंधातुन उदभवलेल्या असतात. जनसामान्यांबद्दलचा आदर यामधुन लोकशाहीची निष्ठा स्थिरावली जाते. त्यांची लोकशाहीची व्याख्या अत्यंत समावेशक आहे. पंडीत नेहरू यांच्या मते लोकशाही केवळ राजकिय नसते, केवळ आर्थिक ही नसते, ती एक मनोवस्था असते. सर्वांना राजकिय व आर्थिक क्षेत्रात शक्यतो समान संधी मिळणे त्यात अभिप्रेत असते. व्यक्तीला विकासाचे स्वतंत्र असुन आपल्या समतेचा व पात्रतेचा पुरेपूर फायदा घेण्याचे स्वातंत्र त्यांत असते.

पंडीत जवाहरलाल नेहरू यांची सर्वात मोठी देणगी म्हणजे आजची भारतीय लोकशाही होय. शासन पध्दती म्हणुन लोकशाहीत स्वऱ्या अर्थांने लोकांच्या हाती सार्वभौम सत्ता असते. लोकशाहीमध्ये लोक सरकार निर्मीती करतात. तर लोक हेच सरकारला पायउतार करू शकतात. म्हणुन लोकांच्या हाती खऱ्या अर्थांने लोकशाहीमध्ये सत्ता असते असे पंडीत जवाहरलाल नेहरू यांचे मत होते. लोकशाहीच्या दृष्टीने पंडीत नेहरू यांनी समाजातील समग्र घटकांना विचार, मुलभुत हक्क, सामाजिक समता, न्याय, बंधुत्व या भर दिला आहे. पंडीत नेउरू यांच्या मते चांगले व प्रतिष्ठित जिवन जगण्यासाठी आवश्यक वातावरण फक्त लोकशाही निर्माण करू शकते. मानसाच्या व्यक्तीमत्वाच्या विकासाला पोषक परीस्थिती ही लोकशाहीच्या माध्यमातुन निर्माण होउ शकते म्हणुन लोकशाही हा एक समाज कल्याणाचा मार्ग आहे.

स्वातंत्र्योत्तर काळात पंडीत जवाहरलाल नेहरू यांनी लोकशाही रूजवण्यासाठी अनेक महत्वपुर्ण कार्य केले. त्याच प्रमाणे पंडीत नेहरू यांचे राजकीय व सामाजिक विचार अत्यंत व्यापक व मानव कल्याणवादी स्वरूपाचे होते. नेहरू यांचे अर्थिक, सामाजिक, राष्ट्रीय, आंतर राष्ट्रीय श्रेत्रामध्ये मोलाचे योगदान दिसुन येते.

संदर्भ:-

१. प्रधान ग. प्र. - पंडित नेहरू विविध दर्शन
२. नेहरू स्पीचेस - खंड तीन
३. मेहंदळे डॉ. विश्वास - पंडित नेहरूंचे तत्वचिंतन
४. भोळे डॉ. बी. एल. - आधुनिक भारतातील राजकीय विचारवंत
५. पाटील डॉ. वा. भा. - आधुनिक भारतातील विचार
६. रोडे डॉ. सोमनाथ - आधुनिक भारत

Shri Shivaji Education Society, Amravati's

SHRI SHIVAJI COLLEGE OF ARTS, COMMERCE AND SCIENCE, AKOLA

NAAC Reaccredited with A Grade (CGPA 3.24) · College with Potential for Excellence [Status by UGC] · Lead College [Status by SGB, Amravati University, Amravati] · DST – FIST Support

One Day International Conference On

Impact of Values based on M. K. Gandhi, Pt. J. Nehru, Dr. B. R. Ambedkar and Dr. Panjabrao Deshmukh's Philosophies in present situation".

21st January 2020

In collaboration with

Shri Shivaji Education Society, Amravati

Certificate

This is to certify that Dr. /Mr. /Ms. G. S. Kiroche of Shri shivaji college, Motala has participated/poster/presented a research paper entitled पं. जवाहर नेहरू यांचे लोकशाही विषयक विचार in the One Day International Conference on "Impact of Values based on M. K. Gandhi, Pt. J. Nehru, Dr. B. R. Ambedkar and Dr. Panjabrao Deshmukh's Philosophies in present situation" organized by Shri Shivaji College of Arts, Commerce and Science, Akola on January 21st, 2020.

Hon'ble. Shashrao S. Khade Secretary, Shri Shivaji Education Society, Amravati	Dr. Rameshwar M. Bhise Principal Shri Shivaji College, Akola